

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponeñsis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofurti, 1678

Lib. I. cap. 12. de Verbis Institutionis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](#)

omni loco. Ethūc etiam inclinavit Doctor noster Franzius, cuius maxima laus est apud Evangelicos, in consummatissimo Tractatu de SS. Scripturarum Interpretatione, ex antecedentibus & consequentibus hanc eruens Prophetæ, vel potius Dei ipsius in hoc Vaticinio mentem, ut *Lector pius atque eruditus*, quæ *Ejus verba sunt notata digna, fateatur, omnibus hic verba propriissime intelligenda esse, de incenso propriè sic dicto, de Igne propriè sic dicto, de pecoribus propriè sic dictis, de oblatione propriè sic dicta, & nequaquam per incensum denotari Missam Pontificiam tropico Sermonis genere, adeoque Missæ Romanae nullum hic laitare propugnaculum; sed omnino agi de incensis propriissime sic dictis, que tunc EX omnibus locis Hierosolymam procurare solebant gentes, miraculis sub captivitate Babylonicâ factis, & ipsa captivitatis solutione, antea Divinitus predicta, nunquam (legi debet, nunc autem) praestitâ commotæ EX omnibus undique locis. Postquam vero hanc Explicationem parallelo ex Esaiâ Oraculo illustravit, pro coronide hæc subiunxit: *Interim tamen ambabus manibus amplector etiam Lutheri Expositionem, qui Sermones Esiae (Malachij) impletos esse dicit in N.T. tunc nimirum, quando omnes ad Christum adcurrerunt gentes, ut antea ad Templum S. & exixerunt Ecclesiæ in medio sui clarissimas. Ad eheudæ Expositiones sunt sub alterante, non contrarie, & illa prior literalis summa habet utilitates, ut nimirum videas, quomodo Deus omni tempore, etiam extra Iudeam, suos habuerit cultores, nec unquam inviderit eternam gentibus Salutem.* Placuit hæc aliquantò prolixius adducere, tum ut hoc etiam documento ostenderetur, antiquos & recentiores Scripturæ Interpretes in explicandis Prophetarum Vaticiniis se non ita ad Augustini authoritatem in omnibus observandam putasse adstrictos, ut non liberum sibi existimatarent, ubi opus videretur, ab Ejus recedere Sententiâ, eamque amplecti, quæ proprius ad Textum & literalem Sententiam suâ quidem accederet opinione; tum ut discriberet harum Arie Montani ex una, ex alterâ autem parte Hugonis, & D. Franzii Explicationum Lectori indicaretur, quas apud non planè nullos, qui earum in hujus Vaticinii tractatione fecerint mentionem, locis sine dubio non vel obiter inspectis, confundi, & quasi una esset eademque, observavi, cum sint omnino diversissimæ, & posterior quidem priori videri possit probabilior, quanquam utrum omni careat difficultate, aliis locis & temporis, id uberioris discutere. Nunc ex superabundanti duorum adhuc Romanensis Ecclesiæ Scriptorum de hoc Malachij Vaticinio Sententias à mentione Sacrificii Missæ alienas addo, ut testimonium Veritatis contra illud eò pluribus nitatur authoritatibus. Prior est laudatus anteâ non semel Sorbonista Picherellus, qui postquam hoc Oraculum Missæ Sacrificium non exhibere, Iustini Martyris, Tertulliani, Hieronymi, quin & Irenei, Eusebii, Augustini authoritatibus ostendit, de suo & ex propriâ mente ita scriptit: *Ego non solum ad Orationem refero, sed & ad sanctam hominum piorum & fidelium Opus, vitam, ad Legem Dei compositam & conformatam, qui Deo oblationem offerunt in Iustitia, ut loquitur idem Malachias.* Ita omnes Christiani dicuntur Sacerdotes, ad offerendas spirituales hostias, quas ita etiam adpellat Cyrus, locum Sanctorum in terris non requirens possum, sed in corde; & Origenes dicit, uiam quemque fidelium habere in se holocaustum suum, & holocausti sui Altare ipsum succendere, ut semper ardeat, & exempla adserit, ut & Augustinus &c. Thus hoc & oblatio hoc spiritualiter intelligenda, juxtam morem Prophetarum. Alter est Castaneus, Piatorum in Gallia non ita pridem Episcopus, in suis ad plerosque S. Scriptura libros Exercitationibus, hanc Malachij Oraculo adscribens paraphrasit: *In omni orbis terrarum loco, mediisque etiam in Mundi cloacis & incommodeis sacrificatur & offeritur faciliter fidelibus (non solum Sacerdotibus Missificis) per sincera Mentis propositum Nomini meo præclariori oblatio munda, cum in singulis rerum creaturarum ordinibus uberrimam habeat nitens animus materiam ad eorum authorem devenerandum.**

CAPVT DVODECIMVM,

DE

Verbis Institutionis.

EX iis ut Missæ Sacrificium demonstret Bellarminus, præprimis verba, *Hoc facite, attendit, urgens, Christum per ea Apostolis, Eorumque in officio Successoribus mandasse, ut quod Ipse fecit, illi quoque facerent, id est, sicut Ipse tanquam Sacerdos Summus sub specie Panis & Vini Deo Patre obtulit, ita illi etiam Corpus & Sanguinem suum in Sacrificio Missæ Deo Patri obferant, atque sic tanquam Sacerdotes propriè sic dicti sacrificient, id quod inter alia probare satagit auctoritate Patrum, quos aperiè docere scribit,*

Zz 2

Chri-

Orac. 102.
Pag. m.
291.

Tom. III. Controversia III.

544

Christum in Cenā scipsum Deo Patri sub specie Panis & Vini obtulisse, præter alios ad Aug.
 in Psal. 33. stinum quoque provocans, ac sequentia Ejus verba: *Ipse de corpore & Sanguine suo Sacrif.*
 Conc. II. *cium instituit secundum ordinem Melchisedech, cuius etiam insuper quinque citavit loca, in*
 quibus idem contineri putavit, breviter huc adscribenda, ne quid ad rem pertinens stu-
 lib. III. de dio videatur prætermisum. *Primum hoc est: Dominus, quos à Leprà mundavit, ad Sacra-*
 Bapt. *menta Judæorum misit, ut obserrent pro se Sacrificium Sacerdotibus, quia nondum eis*
 cap. 29. *succederat Sacrificium, quod Ipse post in Ecclesiâ voluit celebrari pro illis omnibus, quia*
 illis omnibus Ipse præsignificabatur. *Secundum: Demonstrabo, quam vim habeat, quod*
 in Psalmis canitur: *Sacrificium laudis glorificabit me, & illic est via, ubi ostendam illi Sa-*
 lutare meum. Hujus Sacrificii Caro & Sanguis ante adventum Christi per victimas simi-
 litudinum promittebatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebat, post ad-
 scensum Christi per Sacramentum memoriae celebratur. *Tertium: Aptum fuit primis*
 temporibus Sacrificium, quod præceperat Deus; nunc vero non ita est. Aliud enim præ-
 cepit, quod huic tempori aptum esset, qui multò magis, quam homo novit, quid cuicunque
 tempori adcommodatè adhibeatur. *Et post: Breviter dici potest, quod homini acuto tor-*
 tasse sufficerit. Aliis Sacramentis prænuntiari Christum, cùm venturus esset, alius, cùm
 venisset, annuntiari oportuisse, sicut modò nos, id ipsum loquentes, rerum diversitas
 compulit etiam verba mutare, siquidem aliud est prænuntiari, aliud autem annuntiari,
 aliud cùm venturus esset, aliud cùm venisset. *Quartum: Sacerdos ipse Mediator T.N. ex-*
 hibet secundum ordinem Melchisedech de Corpore & Sanguine suo Mensam, quod Sa-
 crificium succedit illis omnibus Sacramentis T. V. quæ immolabantur in umbra futuri.

lib. 17. de
Civ. Dei,
cap. 20.

lib. 83.
Quæst.
num. 61.

Quintum deniq: Ipse est Sacerdos noster in æternum secundum ordinem Melchisedech,
 qui scipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, & Ejus Sacrificii similitudinem
 celebrandam in suæ Passionis memoriam commendavit, ut illud quod Melchisedech
 obtulit Deo, jam per totum orbem terrarum in Christi Ecclesiâ videamus obferri. *Ver-*
 rum si omnia hæc Augustini testimonia diligentissime etiam ex curiam, illud inde non
 impetrabimus, quod Bellarminus audacter Patres, & inter eos Augustinum, aperte criti-
 psit docere, videlicet, *Christum in Cenā scipsum Deo Patri sub specie Panis & Vini obtulisse,*
 & hinc ad Ejus exemplum hodiè etiam Missicos, tanquam Successores Apostolorum
 & Sacerdotes propriè sic dictos, Christi Corpus & Sanguinem Deo Patri in administratio-
 ne Sacrificii Missæ obferre, ac verè sacrificare, cùm neque antecedentis, neque confe-
 quentis ullum in omnibus his Augustini testimoniis expressum, adpareat veligium, is
 nouissim ad Eucharistiæ Sacramentum respicientibus; quod cur in latiori significacione
 Sacrificium dicatur, ad antecedentia jam dictum est, & ex his etiam manifestè constat.
 Illud certè, quod cæteris præmisit, & solum quasi præcipuum verbotenus expressis, eti-
 vocem *Sacrificii* exhibeat, non nisi tamen ad memoriam Sacrificii potest vel deberet re-
 ferri, quam in Eucharistiæ Sacramento nobis sistit & commendat, qui est Sacerdos se-
 cundum ordinem Melchisedech, id quod suprà non semel est explicatum. Ex sequentibus
 testimoniosis *primum expresse* celebrationis Sacrificii in Ecclesiâ facit mentionem, per
 vocem *celebrationis* nihil aliud, quam gratam hujus Sacrificii memoriam & debitam gratia-
 riæ actionem pro eo intelligens. *Secundum* ita clarè ipsam hujus Sacrificii oblationem
 ad Chrifti Passionem referit, & à Sacramento Eucharistiæ, quod *Sacramentum memorie*
 ad hoc Institutum pertinentissimè dicitur, distinguit, ut distinctius fieri non potuerit.
Tertium vocibus Sacrificii & Sacramenti promiscue utitur, ac pro iisdem habet, quod fa-
 ctum non fuisse, si tempore Augustini jam alia ratio Sacrificii Missæ, alia autem Sacra-
 menti Eucharistiæ fuisse. *Quartum* iteratò exhibit typum Melchisedeci, cuius oblationem
 Abrahamo & sociis Ejus factam non fuisse Sacrificium propriè sic dictum, multò
 minus propitiatorium, adeoque nec typum Sacrificii Missæ, ex antedictis jam constat.
Quintum deniq: dum ad eundem recipit typum, peculiari etiam non indiget responso,
 præprimis cùm ex Picherello supra fuerit observatum, in eo vocem *Deo* non sequi com-
 ma, sed antecedere, atque sic ad mentem S. Patris, in aliis pluribus locis expressam legi
 debere, illud quod Melchisedech obtulit, nimur Abrahamo & sociis Ejus, in typo; *Deo*
 jam in Ecclesiâ per totum terrarum orbem obferri, videlicet in Antitypo, per Sacrificium lau-
 dis & debita pro Christi Sacrificio in Cruce gratiarum actionis, quod suprà non semel ex
 Augustino fuit observatum. Nihil proinde Bellarminus ex his Augustini testimoniis
 subsidii pro Missæ Sacrificio habere potuit, augusto Doctore ad Eucharistiæ Sacra-
 mentum, Sacrificii in Cruce peracti memorativum, nullo autem modo ad Missæ Sacrificium

in

in eis respiciente. Et si jam remotâ Augustini authoritate ipsum de his verbis, *Hoc facite*, corumque sensu Bellarminum in antecedentibus ea tractantem interrogemus, Eum sibi met ipsi hic quoque contraria scripsi observabimus. Ubi enim argumentis *Communionem sub una specie* evertentibus, ei nominatim, quod ex his deducitur verbis, *Hoc facite*, latius studit facere, ita contra semetipsum scriptis: *Queritur a Doctoribus, quid propriè demonstret illud, Hoc, cum Dominus ait, Hoc facite, an demonstret id, quod Dominus egit, id Sacram. est, Consecrationem & distributionem; an quod egerunt Discipuli, id est, mandationem & bitionem; an utrumq. simu? Sed ad rem nostram id non refert, quando conflat, illud preceptum cap. 25.*

non dari absolute, nisi de una specie. Videlut tamen sententia Johannis à Lovanio (Hesellii) valde probabilis, qui docet, verba Domini apud Lucam ad omnia referri, id est, ad id, quod fecit Christus, & ad id, quod egerunt Apostoli, ut sensus sit: Id, quod nunc agimus, Ego, dum consecro & porrigo, & vos, dum accipitis & comeditis, frequentate deinceps usq; ad Mundi consummationem. Profert etiam predictus Author veteres Ecclesia Pates, qui verba huc modo referunt ad Christi actionem, ut Cyprianum & Damascenum, modo ad actionem Discipulorum, ut Basiliū & Cyrillum Alexandrinum. Paulum quoq; idem Author docet hac verba potissimum referre ad actionem Discipulorum, id quod ex sequentibus colligitur verbis: Quotiescunq; manducabitis panem hunc & Calicem biberis, mortem Domini annuntiabis. Et præcebat idem fieri planum potest ex instituto & proposito Pauli. Nam emendabat eo in loco Corinthiorum errorum; illi autem non errabant in Consecratione, sed in sumptu, quia non debita cum Reverentia sumebant. Quare ad suum accommodat usum hec verba, ac docet, Christum precepisse, ut actio Cœnæ celebraretur in memoriam Passions, ac ideo reverenter & attente sumenda esset tanta Mysteria. Multa in his habet Bellarminus, quibus semetipsum conficit, dum sui ex more haec tenus non semel observato immemor ex verbo *Facite Sacrificium extorquere conatur, quod ante hac autoritate non tantum novitii Doctoris, Hesellii, sed & antiquiorum Ecclesiæ Patrum, quorum vestigia Ille indicavit, de aliis planè & Christi & Apostolorum in Cœna primâ administratione actionibus, quam Sacerdotalibus intellexit, ad Doctorem Ecclesiæ antiquissimum & Interpretem Cœlo datum, vide licet Paulum provocans, quod nullum illustriorem & magis fide dignum dare potuisse Bellarminus, hic certè, si unquam alibi hec rationes morumens. Aliorū Ecclesiæ Romanis Doctorum & Interpretum Scripturæ similes de verbo *FACITE* observationes ad Institutionem Sacramenti Eucharistie pertinentes non adscribo, quas Gerhardus in Confessione Catholica, & Dorschus in laudata ante Myslariâ Missæ diligenter & singulari studio, prout soleant, collegerunt: contentus ea hic ad posuisse, quæ Picherellus iterum, Sorbonista nunquam satis laudatus, ex Harmonia Evangelistarum & Pauli egregie notavit, ita scribens: *Ut probem, verbum FACITE, in dicto Christi Cœnam instituentis non significare, Opus. SACRIFICATE, hec sunt rationes meæ. Primum, quod nulli dubium esse debet, ajo, eadem repetit à Paulo, que hic fuerint dicta, & quod post Calicis porrectionem illuc est expressum, hoc facite, i. Cor. xii. 136.**

quotiescunq; biberitis in mei commemorationem, sic itidem post Calicis (legi debet, Panis) mentionem esse subaudiendum, ut post utramq; porrectionem, Panis nempe & Calicis, hoc datur, quem ad modum ipse Paulus duas illorum dictorum etiologias in unam conjiciens mentionem & edendi & potandi facit, quodum dicit, Quotiescunq; enī &c. & ad cujus exemplum post mentionem Panis & Calicis dicitur numero multitudinis in Canone Missæ. Hæc quotiescunq; feceritis, in mei memoriam facietis. Deinde, quia posteriore dicto Paulus aliquid habet amplius quam priore, nempe, quotiescunq; biberitis, ut utrumq; prorsus simile reddatur per analogiam, addo priori, quotiescunq; comederitis, ad hunc modum, hoc facite, quotiescunq; comederitis, in mei recordationem. Præterea, sub obsecratori Orationem per trajectiōnem, in rectum ordinem vocum sic restituo, quotiescunq; comederitis, hoc facite in mei recordationem. Deniq; Lucam & Paulum cum Mattheo hæc perperuā orationis serie conjungo: *Accipit panem, dedit Discipulis & dixit, Accipe, comedite, hoc est (enī) corpus meum, quod vobis mox frangetur & dabitur; quotiescunq; autem comederitis Panem hunc, hoc facite in mei Recordationem.* Et post aliqua: His ita digestis, & contextu sic ordinato, omnino FACERE in sumptu, quos adloquitur Paulus, significat, acceptum comedere; nam rō, Facite hoc, valē rō, comedite illud. At q; ita dixisset Paulus, nisi compendium vulgare magis placueret. Eadem retinenda est & constructionis & significationis analogia in posteriore dicto de Calice. At q; hanc ipsam significationem satis ostendit apud Paulum proxima utriusq; dicti. Hoc facite, etiologia, hec nempe: Quotiescunq; enim comederitis panem hunc, & Calicem hunc biberitis &c. pro, quotiescunq; enim hoc feceritis &c. *Ordo, (insuper) Romani officii, à Cassandro litteris mandatus, indicat, imperativum, Facite, significare, Benedicite,*

Tom. III. Controversiæ III.

346

dicite, frangite & distribuite, authore Huberto Episcopo. Et postquam hoc verbi Facite significatum ex aliquo testimonii utriusque Testamenti confirmavit, addidit: Ex his palam est, verbum Facere nulla ratione aptari posse, ut in illo Christi dicto, Hoc facite, significet sacrificare; alioqui etiam ad eos pertineret solos, qui se solos Sacrificii illius facendi iubere profissentur, quod tamen ad suos quoq; Corinthios omnes spectare testatur Paulus. Subjunxit quoque Examen locorum, quæ pro Sacrificandi significatu è Sacris & profanis Scriptoribus communiter adduci solent, quod tamen nimia prolixitatis evitanda causa jam omittitur.

CAPVT DECIMVM QVINTVM, SEXTVM
ET SEPTIMVM,

De

Vocabus Sacrificii, Oblationis, Altarium, Sacerdotum &c.

Actum de his in genere, ubi supra definitio Sacrificii fuit examini subiecta, oftensumque ex observationibus Picherelli, nihil eas facere pro demonstrando Missa Sacrificio. Nunc nihil est tuper, quam ut ea ponderentur loca & testimonia ex Augustino, quibus id nihilo minus obtinere se posse speravit Bellarminus. Et quidem, quod ipsam Sacrificii vocem attinet, duo ex Augustino testimonia commendat, que hanc rem firmare videntur, quorum prius est, quod Sanctus Doctor rationem reddens, cur Dominus jussit leprosum, ut Sacrificium pro sua emundatione secundum Moisitem obferret, scripsit: *Quia nouum institutum erat hoc sacrificium, sanctum sanctorum, quod corpus est Eius.* Posterior autem, dum augustus Pater sequentia de Eucharistie Sacramento obseruavit: *Quid gratius obferri aut suscipi posset, quam caro Sacrificii nostri, corpus effectum Sacerdotis nostri.* Quia vero Chemnitius tres modos loca Patrum, & inter eos Augustini etiam, explicandi, & Bellarminus suum de isdem interponere judicium voluit, ad eos quoque ut attendatur, atque Chemnitius in adducendis praesertim Augustini testimoniis ex Instituto vindicetur, est omnino necessarium. Ad Epist. 59. primum igitur modum refertur à Chemnitio, quod Augustinus Sancti vocat Altaris oblationem, quæ Deo obferatur, quando id, quod est in Mensâ Domini, benedicitur, sanctificatur, & ad distribuendum comminuitur & preparatur; quando idem dicit Augustinus, Christum immolar in nobis, & iterum in aliis, Christum immolari fidelibus, ubi Sanctus Pater Immolationem in Psal. 79. nem vocat ipsam Consecrationem, factam in usum fidelium. Ad secundum vero modum ea Patrum dicta, & ita etiam Augustini, refert Chemnitius, quibus intelligitur Domini Cœna vocari Sacrificium, oblatio &c. quia est commemoratione quædam & veri representationis Sacrificii, mortis nimis Christi; quo videlicet modo Christus in Cœna dicitur immolari, non quod revera in se & proprie immoleatur, sed quod immoleatur in Sacramento, id est, in Imagine & similitudine. Et hunc modum Bellarminus dicit Chemnitium probate ex Partibus, qui sècè dicunt, Christum semel tantum verè immolatum fuisse, & Eucharistiam esse representationem illius Immolationis, iisdem & plerisque locis ex Augustino citatis, que supra Picherellus etiam in rem eandem laudavit. Tertium, qui super adhuc est, modum, ea Patrum loca & testimonia exhibentem, quæ Sacrificium Altaris esse propitiatorium dicunt, quia Bellarminus ipse ad peculiarem hujus Controversiæ tractationem reservat examinandum, nos quoque eorum hujus examinis Examen differemus. Ea inter ad duos antecedentes modos respondet Bellarminus, unde, quid de Sententia Augustini ibidem expressis habeat, videndum est. *Ad primum ita scribit:* Augustinus oblationem Altaris apertissime vocat Corpus Domini, quod in Altari ut verum ac proprium Deo obferatur Sacrificium. Neque obstant verba à Chemnitio citata. Nam Augustinus non dicit, ut Ille pessimâ fide citat, oblationem Deo fieri, cum, quod est in Mensâ, ad distribuendum comminuitur; sed posteaquam dixerat, id, quod est in Mensâ, benedic & comminui, multis dicit interpositis, *voveri Deo id omne, quod Ei obferatur, maximè autem Altaris Sancti oblationem.* Itaque Chemnitius conjunxit ista cum superioribus, ac si unam facerent Sententiam, cum ad diversas pertineant. *Ad cetera Augustini loca, inquit Bellarminus, ubi Christus immolari dicitur nobis vel populis, facile potest responderi.* Illud enim, nobis vel populis fidelibus, significat, in nostram utilitatem Deo obferari Sacrificium; nam Sacrificium Crucis etiam, quod verissimum est Sacrificium DEO oblatum, potest dici nobis factum, quia pro nobis est oblatum. Imò Augustinus in posteriore loco loquitur de Sacrificio Crucis. Dicit enim, *tunc nobis immolari Christum, quando incipimus participare fructum mortis Eius;* perinde enim nobis est, ac si tunc primum